

26 - 221 -
A + XIV / 41

Zpráva o priebehu ďalšieho vyšetrovania
prípadu číslo 2.

Priebehom ďalšieho vyšetrovania boli zistené ohľadne osôb predstavujúcich SAV /Slovenský akčný výbor na Slovensku/ tieto faktá:

1./ Ústredie SAV-u:

Ústredie SAV-u tvorily nasledovné osoby: mjr.del.Jozef Vaško, Ján Priehradník, redaktor Bratislava, Dr.Mikulá, úradník FNO, prof.Čulen, úradník Povereníctva vnútra, ing.Jozef Fickuliak, Dr.ing.Jozef Medvecký, úradník Najvyššieho kontrolného dvoru v Bratislave, Štefan Blažo, učiteľ, úradník Osídľovacieho úradu v Bratislave, Mikuláš Bilický, veliteľ Požiarnej bezpečnosti v Bratislave a lekárnik Entner, ktorý dosiaľ uniká bezpečnostným orgánom.

S týmto vedením SAV-u na Slovensku úzko spolupracovali býv.univerzitný profesor Dr.Juraj Rajec, t.č.zamestnanec Osídľovacieho úradu v Bratislave a Dr.Jozef Dobrovodský, býv.prezidiálny šéf tohoto úradu.

O vzniku vedenia SAV-u na Slovensku vypovedá vo svojej zápisnici Ján Priehradník toto:

" Zakládajúca schôdzka /SAV/, ktorú svolal mjr.Vaško, konala sa v jeho byte v sobotu, pravdepodobne 3.mája 1947 o 18.00 hod. Na schôdzke boli prítomní: mjr.Vaško, ing.Fickuliak Ján Priehradník, Dr.Mikula, prof.Čulen, Bilický. Ženy na tejto schôdzke neboli prítomné. Schôdzku otvoril mjr.Vaško a vo

svojich slovách spomenul, že sa schádzame preto, aby sa utvorilo podzemné vedenie na Slovensku. Ďalej hovoril, že my prítomní na schôdzke budeme tvoriť ilegálne vedenie na Slovensku, ktoré sa podľa potreby prípadne ešte rozšíri. Po ňom hovoril prof. Čulen, ktorý vravel, že je informovaný o Slovenskej emigrácii v zahraničí, že odbojové hnutie bude sledovať politickú líniu, ktorú určili v zahraničí. V ďalšej debáte sa prišlo na to, že sa u prof. Čulena sústreďuje výstrižkový zpravodajský materiál, ktorý on sprostredkuje emigrácii. Boly to:

- 1./ Výstrižky z novín takého obsahu, ktorý môže Slovenskú emigráciu v zahraničí zaujímať,
- 2./ Listinný materiál a zprávy, o ktoré má Slovenská emigrácia záujem.

Čulen nám naznačil, že spojenie so zahraničím má a že môže sprostredkovať styky s emigráciou. "

"Iniciátorom uvedenia v život tohto domáceho hnutia, ako som už na začiatku spomenul, bol mjr. Vaško, no keď sa začala organizačná práca v tomto hnutí, bola to kolektívna práca všetkých jej členov ústredia. Každý mal úlohu iniciatívne prispievať k práci a k rozšíreniu organizácie, tým sa rozumelo, že každý sa bude snažiť osobnými známostmi, aby sa vytýčený organizačný rámec, čiže sieť krajských dôverníkov vybuďovala, t.j. mal každý naprosto vyhľadávať spoľahlivých ľudí pre tento cieľ."

Zaistený mjr. Vaško vypovedá o vzniku SAV-u a jeho cieľoch vo svojej zápisnici nasledovné:

Pokiaľ ide o ilegálnu činnosť až asi do polovice mesiaca apríla 1947 nepomýšľal som ani sám ničो prevádzať, ani ma k tomu nikto iný nenahováral. Pred touto dobou až asi 3 týždne, počúval som skoro každý deň vysielanie zo zahraničia, tzv. Barcelonu, odkiaľ bol hlásaný Ďurčanského program a vôbec poukazované na nesprávnosti, ktoré sa mali odohrať na Slovensku a v ČSR. Nakoľko v Topolčanoch, kde som služobne pôsobil

93/

nemal som rodinného bytu, dochádzal som každý týždeň v sobotu, alebo v piatok za rodinou do Bratislavy. Pri týchto návštevách rodiny som sa po každý raz stretol s ing. Fickuliakom, nakoľko sme susedia.

V ďalšom popisuje mjr. Vaško stretnutie s ing. Fickuliakom a spomína Ďurčanského vysielanie a jeho výzvy na Slovákov, aby zakladali politickú stranu "Národnej obnovy".

"Na toto sme sa uzhovorili, že by sme mali založiť nejakú skupinu a pomocou tejto skupiny organizovať túto ilegálnu stranu. Dohovorili sme sa, že na budúce až prídem domov, povoláme niektorých svojich známych a dohovoríme postup, ako budeme pokračovať. Dátum, kedy táto schôdzka mala byť si presne nepamätám, ale myslím, že to bolo ešte v posledných dňoch apríla 1947. Na túto schôdzku osobne som pozval Dr. Mikulu, prof. Čulena a redaktora Prihradníka. Všetci uvedení s mojim pozvaním súhlasili a prisľúbili, že na schôdzku prídu. Všetci pozvaní sa dostavili na schôdzku do mojho bytu. Po usadení som privítal prítomných a v krátkosti naznačil, že vedia už z pozvania, že sme sa sišli za tým účelom, aby sme založili ilegálnu politickú stranu, stranu "Národnej obnovy", ku ktorej organizovaniu vyzýva Dr. Ďurčanský cez rozhlas Barcelony. Po tomto krátkom naznačení prevzal odomňa slovo ing. Fickuliak a ten začal objasňovať, ako by mala táto naša organizácia vyzeráť. Fickuliak vo svojej reči objasnil, ako by mala táto naša organizácia vyzeráť po stránke vnútornej organizácie, t.j., že každý sa bude snažiť získávať členov vo svojom okolí, že musíme priberať do skupiny ľudí inteligentných, rozumných a takých, u ktorých nebude obava, že by naše počínanie prezradili. Poukázal, že musíme vybudovať organizáciu dost mohutnú, aby sa dal a mal Dr. Ďurčanský v cudzine na čo oprieť, aby pomocou nás vydobil opäť Slovenský samostatný štát.

Podobne vypovedajú aj o založení SAV-u ostatní zaisťení a zdôrazňujú, že sa riadili výslovne dľa pokynov a smernic Ďurčanského v zahraničí. Organizácia sa postupne rozras-tala a boli priberaní noví členovia. Z týchto treba spomenúť

predovšetkým Dr. Dobrovodského, ktorý mal rozsiahlu svoju vlastnú skupinu v Bratislave, ktorá sa neskoršie pripojila na SAV a tomuto získavala zprávy, ktoré boli zasielané ďalej do zahraničia prostredníctvom kurierov. Ďalším dôležitým činiteľom v protištátnom hnutí je Dr. Rajec, ktorý bol poverený vypracovať pre zahraničie návrh ústavy budúceho Slovenského štátu a ktorý tiež vypracoval a odoslal do zahraničia "Manifest Slovenskej inteligencie," ktorý má mimo úvodu 10 bodov a volá po sriadení samostatného Slovenského štátu. Tento Manifest bol v zahraničí predložený zodpovedným činiteľom. Tento Manifest bol pred odoslaním preložený aj do angličtiny.

Duch Rajcom vypracovanej ústavy najlepšie osvetľuje sám Rajec, ktorý vo svojej zápisnici hovorí:

"Vychádzal som z princípu tejto hierarchie:

1./ Obce, okresy a centrálné úrady,

2./ Obce: bol som zásadne za účasť laického živlu, pri zpráve svojich vecí, ale iba za kontroly štátneho úradníka, ktorým je notár. Vychádzal som totiž zo skúseností, že obce, aj keď im bola poskytnutá na základe doterajších predpisov široká autonómia, nikdy ju dostatočne nevyužili. V o-
becnom hospodárstve bolo všeobecne známe, že bez veta notára by bolo viedlo obecné hospodárstvo mnohých obcí k úplnému zhrúteniu. Preto som doporučoval dozor notárov nad rozhodujú-
cimi aktami. Notár mal vo forme veta, alebo vo forme kontra-
signácie dozerať nad činnosťou samosprávnych orgánov v obci. Som za rozšírenie kompetencie notárov, aby Notárske úrady ne-
bohy zrušené, ale kompetentne rozšírené, som ale aj za rozsaž-
nejšie notariáty, ktorých kompetencia by sa rozšírila na úkor okresných úradov."

Taktiež veľmi dôležitú úlohu hral Dr. Vendelín J a n k o v i č, úradník Povereníctva vnútra, ktorý má brata v za-
hraničí, ako vedúceho emigrantskej protištátnej skupiny SRO. Dr. Jankovič bol vo styku so svojim bratom a na rôzne dožiada-
nia tohto mu zasielal zprávy, ktoré SRO odovzdával Ďurčanské-
mu.

39, 45
-225-

Čo sa týka O b u c h a, jeho činnosť bola uvedená v prvej zpráve. Je však zaujímavé, že Obuch stál nad celou organizáciou SAV-u na Slovensku a túto priamo riadil. Ústredné vedenie SAV-u počúvalo a plnilo úkoly, ktoré im určil Obuch a výsledky svojej práce mu predkladalo. Obuch bol tedy akýmsi vyšším riadiacím orgánom, ktorý usmerňoval celú prácu SAV-u. Vyplýva to aj z toho, že schôdzky, ktoré konal SAV na Slovensku, sa konaly s vedomím Obucha a tomuto boli vždy predkladané referáty a usnesenia, ktoré on ďalej zasielal Ďurčanskému. Samotná činnosť Obucha je veľmi nebezpečná a Obuch sa vo svojej zápisnici k nej úplne doznáva.

Ďalej bolo vyšetrené, že Ďurčanský a jeho skupina v zahraničí používali určitého šifrovacieho kľúča, dľa ktorého sa rozšifrovaly odkazy uvedené v básňach Rudolfa Dilonga. Obuch aj keď dostával tieto básne nevedel ich z počiatku rozlúštiť a až na jeho priame dožiadanie bol mu šifrovací kľúč zaslaný. Okrem materiálu, ktorý bol zabavený u Obucha a o ktorom bola reč už v prvej zpráve, je treba sa zmieniť aj o programe Ďurčanského strany "Národnej obnovy," ako aj "hnutí slobody a práce, ktoré malo byť popri protištátnych skupinách rozširované medzi slovenskou verejnosťou. Ďurčanský uvádza, že stranu Národnej obnovy nechce zakladať na princípoch HSĽS, ktorú označuje ako prežitú, ale treba ísť s vývojom a dať Slovenskému ľudu niečo modernejšieho a priebojnejšieho. Ďurčanský tu zrejme naráža na tradíciu kléru na Slovensku a tým aj ne-priamo na Sidora, ktorý sa ako je známe opieral výlučne o klérus a nemu blízke kruhy. V celku možno povedať, že jak strana Národnej obnovy, tak aj Hnutie slobody a práce je úplne na fašistickom podklade. Obuch sám sa veľmi za túto myšleinku a snahu Ďurčanského neproxponoval a oznámil Ďurčanskému vo viacerých listoch, že zakladať stranu v tejto dobe je ešte veľmi skoro. No napriek tomu smernice a program strany zaslal SAV-u, ktorý ho mal prepracovať, čo mu však nedošlo odhalením celej organizácie. Tieto práce mal previesť Dr. Medvecký.

31, 96
- 226 -

Celá organizácia SAV-u aj s Obuchom spolu mali svoje krycie mená, pod ktorými pracovali a pod ktorými zasielali zprávy. Tak Obuch sám mal meno "Kriváň", Dr.Dobrovodský - "Pramenský", mjr.Vaško - "Dvojča", ing.Fickuliak - "Ostrýk". Krycie meno celej organizácie bolo "Andrej". Ďalej bolo vyšetrené, že hlavným vedúcim vojenského sektoru tejto protištátnej organizáciá mal byť plk.Štefan T a t a r k o. SAV vstúpil aj do styku s plk.Tatarkom a oznámil mu, že bol vyhladnutý na túto funkciu. mjr.Vaško o tejto okolnosti vypovedá vo svojej zápisnici nasledovné: "Fickuliak predniesol, že nadhodil Dr.Dobrovodskému, že pre prípad potreby, to značí v prípade prevratu by bolo dobre postaviť na čelo hnutia nejakú osobnosť, ktorá by prevzala celé riadenie do svojich rúk a navrhol, za túto osobu vziať do organizácie býv.plk.Tatarku. Ako viem, Fickuliak nám povedal, že na tento návrh mal Dr.Dobrovodský svoj protinávrh, že by bolo snáď lepšie postaviť na čelo hnutia gen.K r i s t i n a. Proti tomuto, však mal jak Fickuliak, tak aj triehradník námietky po tej strane, že gen. Kristín nemá také schopnosti, ako má plk.Tatarko, lebo je len obyčajným dôstojníkom zbrani a že mu nemožno dôverovať. Vedenie SAV-u nadviazalo ďalej styk s plk.Tatarkom a oznámilo mu, že je dezignovaný na túto funkciu."

plk.Tatarko doznáva síce, že s ním mjr.Vaško a ing.Fickuliak jednali, ale popiera, že by sa do hnutia zapojil. Všetci členovia SAV-u však vo svojich výpovediach uvádzajú, že s Tatarkom vo svojom hnutí počítali.

2./ Spojenie so zahraničím:

Bolo zistené, že domáce protištátne hnutie udržovalo styky s hnutím zahraničným pomocou spojok, kurierov a agentov. Priebom vyšetrovania boli tieto spojky identifikované:

Rudolf Komandera, krycie meno "Rudolf Kostra",

Fero Paňko - "Rakúsko"

Báter Vojtech z Viedne,

Dionýz Kóna z Viedne

32, 47
-827-

Páter Mittuch z Ríma,
Joachim Jánoš z Rakúska,
Mico Pokorný z Rakúska,
Vitkovský z Mnichova,
Páter Felix z Ríma a Viedne,
Mjr. Matúš z Rakúska .

Z týchto spojiek bol zaistený doposiaľ len Rudolf Komandera. Ďurčanský mal aj svojich agentov v niektorých Európskych štátoch, konkrétne bol zistený Július Ďatelinka a komisár SNR na neplatenej dovolenke, ktorý na štátne štipendium študoval v Štockholme vo Švédsku. Tento Ďatelinka bol v čulom písomnom styku s Dr. Ferdinandom Ďurčanským a s Obuchom, medzi ktorými vymenoval tiež korešpondenciu. Zdá sa, že Ďatelinka bol dezignovaným kyslancom pre Ďurčanského vládu, pre Švédsko. Ďatelinka je t.č. zaistený Švédskymi bezpečnostnými úradmi, je usvedčovaný radou písomných dokladov a vlastnoručne písaných doznáni. O vydanie Ďatelinku je v prúde jednanie medzi Ministerstvami zahraničných vecí a to Republiky ČSR a kráľovstva Švédskeho. Ďalej bolo zistené, že zpravodajské schránky sa nachádzajú v Holandsku a vo Francii.

3. / Rezsah protištátneho hnutia:

Doterajším vyšetrovaním bolo potvrdené, že na Slovensku existuje viac skupín, tzv. domáceho odboja proti ČSR. Táto okolnosť je aj potvrdená v prípise SAV-u Ďurčanskému zo dňa 6. septembra 1947, v ktorom sa hovorí, že vedenie SAV-u vie aj o iných ilegálnych skupinách a tieto zase vedia o SAV-e. Z pomedzi týchto skupín sú už aj niektoré osoby zaistené a vyšetrované. Ich vyšetrovaním sa získavajú opäť nové poznatky, ktoré potvrdzujú doterajšie poznatky, ako aj zpravodajské poznatky tunajšieho úradu o iných protištátnych skupinách. Dľa stavu vyšetrovania možno povedať, že tieto skupiny sa navzájom prelínajú, čo do značnej miery komplikuje vyšetrovanie a dokazovanie činnosti jak jednotlivcom, tak skupinám. Z týchto osôb, ktoré boli zaistené, treba uviesť nasledovné:

48

33, 48

- 1./ Býv.poslanec Čarnogurský,
- 2./ Dr.Jozef Kosorín,
- 3./ Dr.Ivan Murín
- 4./ Ing. Ferdinand Jurčovič,
- 5./ Dr.Jozef Krúžliak,
- 6./ Dr.Ján Mikula,
- 7./ Dr.Jozef Mikuš
- 8./ Taj.arcibiskupa Kmeťku Dr.Beňuška,
- 9./ Dr.Bystrický, taj.kanonika Cvinčeka a iní.

Medzi tieto okrajové prípady rôznych skupín patria aj nateraz zaistení Krajským súdom v Bratislave býv.gen.tajomníci DS a poslanci Dr.Ján Kempný a Dr.Miloš Bugár. Ohľadne činnosti posledne dvoch menovaných, poukazuje sa na podrobnú zprávu zo dňa 13.októbra 1947.

V prípade č.2 bolo súdu odovzdaných s príslušným tretným oznámením 53 osôb.

Okrem týchto osôb bolo zaistených ešte 14 osôb, ktor patria do iných skupín. Tieto osoby sú nateraz vypočúvané a vyšetrované, takže stav zaistených osôb sa behom niekoľkých dní ešte zvýši.

Od započatia prípadu č.2 bolo celkom zaistených 88 osôb. Z toho bolo prepustených na slobodu 11 osôb.

Podrobná zpráva o celom prípade č.2 bude predložená po skončení celého vyšetrovania.

V Bratislave, dňa 17.októbra 1947.

Prednosta VIII. odboru:

POVERENÍCTVO VNÚTRA		
VII. odbor - odb. XIV		
31. VII. 1948		
Prilohy:	1.	Číslo: 200
Prilohy:	1.	Číslo: 200